

Korom Ágoston

A Köbler ügy körülményei és az Európai Bíróság ez ügyben kifejlesztett jogelvei

Köbler 1986 óta dolgozott, mint egyetemi tanár az Osztrák Köztársaság területén, miután korábban ezt a foglalkozást gyakorolta az Európai Közösség különböző tagállamaiban. Köbler úr kérelmezte, hogy a jubileumi jutalma beszámításához számítsák be a közösség más tagállamaiban egyetemi tanárként eltöltött éveket. Miután Köbler úr e kérését a hatóságok elutasították, Köbler úr keresetet nyújtott be a Verwaltungsgerichtshof-hoz, mely a kérdésben előzetes állásfoglalást kért az Európai Bíróságtól. Mielőtt az ügy érdemben tárgyalásra került volna, az Európai Bíróság egy hasonló ügyben Köbler úr számára kedvező ítéletet hozott.

Ezt követően a Verwaltungsgerichtshof visszavonta a Köbler ügyben az előzetes állásfoglalás kérését. E bíróság álláspontja szerint, a kérdéses jubileumi jutalom, tulajdonképpen egy hűségjutalom, amely objektíven igazolható egy derogációt, a közösségi jog munkavállalók szabad mozgását biztosító rendelkezéseivel szemben. Miután ilyen körülmények között a kereset elutasításra került, Köbler úr kártérítési pert indított az Osztrák állam ellen.

A Landesgericht für Zivilrechtsachen az ügyben több előzetes állásfoglalást is intézett az Európai közösségek Bíróságához. A Nemzeti Bíróság többek között azt akarta megtudni, hogy az Európai Bíróság által kifejlesztett jogelv, miszerint a tagállamok kötelesek megtéríteni a közösségi jog megsértésével okozott károkat, alkalmazható e abban az esetben, ha a jogsértést egy tagállam legfelsőbb bírói fóruma követte el.

Az Európai Bíróság kifejlesztett egy jogelvet, miszerint bizonyos feltételek mellett a tagállamok akkor is kötelesek a közösségi jog megsértésével okozott károkat megtéríteni, ha a jogsértés a tagállamok legfelsőbb bírói fórumainak tudható be. Ahhoz, hogy egy adott állam számára kötelező legyen egy a Legfelsőbb Bírói fórum által, a közösségi jog megsértésével, magánszemélyeknek okozott kár megtérítése, először is azoknak a feltételeknek kell fennállnia, amelyek megléte akkor szükséges, ha az állam, mint jogalkotó felelősségéről beszélünk.

Az Európai Bíróság megállapította – figyelembe véve a jogbiztonság elvét – valamint a bírói hatalom specifikus tulajdonságait, hogy az államok bírósági aktusaiból eredő felelőssége csak különleges esetekben állapítható meg. A nemzeti bíróságoknak, amelyek ezekben a kártérítési perekben járnak el, figyelembe kell venniük minden körülményt, melyek meghatározzák az adott jog esetet. Nevezetesen a megsértett jogi norma precizitását, és a jogi tévedés megbocsátható voltát, valamint adott esetben a közösségi intézmények az európai jog adott területre vonatkozó értelmezési álláspontját és az eljáró nemzeti bíróság előzetes állásfoglalás kérésére vonatkozó köteletségének betartását.

Az Európai Bíróság véleménye szerint, e kártérítési perek kapcsán akkor tekinthető a közösségi jogszabály megsértése megfelelően súlyosnak, ha az adott döntés az Európai Bíróság egy területen előzetesen kifejlesztett bírósági gyakorlatának teljes figyelmen kívül hagyásával született.

Visszatérve a Köbler üggyhöz, ez volt az első eset, amelyben az Európai bíróság kifejlesztette a jogelvet, miszerint bizonyos feltételek mellett a tagállamok kötelesek megtéríteni a közösségi jog megsértésével a magánszemélyeknek okozott károkat akkor is, ha ezt a kárt a tagállamok legfelsőbb bírósági fóruma okozta.

Az Európai Bíróság azonban megállapította, hogy az ügyben a Verwaltungsgerichtshof június 24-én kelt ítélete nem sértette meg olyan mértékben a közösségi jogot, hogy az Osztrák állam bírósági aktusaiból eredő felelőssége megállapítható legyen.

Két kérdésre kívánok az ügyben bővebben kitérni:

Megvizsgálom az adott ügyben a közösségi jog megsértésének körülményeit, továbbá a Verwaltungsgerichtshof kötelezettségét az előzetes állásfoglalás kérésére. Az Európai Bíróság a 83. pontban elismerte, hogy a jubileumi jutalomra vonatkozó Osztrák szabályozás alkalmas lehet arra, hogy akadályozza, a munkavállalók szabad mozgását és ez a rendelkezés nem igazolható nyomós nemzeti érdekekkel.

Azon kívül az Európai Bíróság már a Schöning ügyben megállapította, hogy „egy rendelkezés, amely a bérezést a ledolgozott évek alapján határozza meg, de kizár minden lehetőséget, hogy a más tagállamok közszféréjében, hasonló munkakörben eltöltött évek beszámításra kerüljenek, alkalmas arra, hogy megsértse Római Szerződés 73. cikkelyét. Igaz, hogy az Európai bíróság azt is elismeri a 117. pontban, hogy ha el is fogadjuk, hogy az adott rendelkezés hűségjutalomnak tekinthető, az Európai Bíróságnak még nem volt alkalma arra, hogy megvizsgálja hogy e rendelkezések hatására okozott, személyek szabad áramlását akadályozó rendelkezés igazolható-e, különös méltánylást érdemlő nemzeti közérdekekkel. Ennek ellenére az Európai Bíróság a harmadik kérdésre adott válaszában elismerte, hogy ez a rendelkezés, nyomós nemzeti érdekekkel nem igazolható.

A Nemzeti Bíróság köteles lett volna-e előzetes állásfoglalást kérni?

Egyértelműen megállapítható, hogy a nemzeti bíróságnak nem volt lehetősége arra, hogy a kérdésben az Európai Bíróság állandó bírósági gyakorlatára hivatkozzon a kérdésben, vagy annak megállapítása sem volt lehetséges, hogy a közösségi jog értelmezése oly mértékben magától értetődő, hogy az semmi kétséget sem hagyhat maga után. Tehát az ügyben eljáró nemzeti bíróság, azzal, hogy visszavonta az előzetes állásfoglalás kérését, megsértette a szerződés 117. cikkelyét, mely alapján a nemzeti bíróságnak előzetes állásfoglalást kellett volna kérnie.

A Cilift ügyben az Európai Bíróság csak akkor ismeri el a nemzeti bíróságok jogát, arra vonatkozóan, hogy ne kérjenek előzetes állásfoglalást, ha az ügyben a közösségi jog értelmezése olyan magától értetődő és egyértelmű, hogy azzal kapcsolatban semmilyen kétely sem merülhet fel.

Az Európai Bíróság valószínűleg azért rendelkezik így, mert e kérdésben azt tartja a legfontosabb szempontnak, hogy megőrizze, a közösségi jog egységes értelmezését, elejét véve annak, hogy a különböző tagállamok bíróságai eltérő bírói gyakorlatot alakítsanak ki.

Összefoglalva: Ahhoz, hogy a tagállamok kötelesek legyenek megtéríteni a bírósági aktusokból eredő felelősségeiket, egyrészt egy tagállam legfelsőbb bírói fórumának meg kell sértenie az előzetes állásfoglalás kérési kötelezettséget – a Cilift ügy szellemében – valamint a az adott területen a nemzeti bíróságnak az ítéletét az Európai Bíróság állandó bírói gyakorlatának teljes figyelmen kívül hagyásával kell meghoznia .

Nyert e Köbler úr?

Az ügyben az Európai Bíróság leszögezte, hogy a jogsértés nem olyan mértékű, az ügyben az államok, bírósági aktusából eredő felelőssége megállapítható legyen. De az Európai Bíróság azt is megállapította, hogy a kérdéses nemzeti rendelkezés ellentétes a közösségi joggal.

Véleményem szerint, semmi nem menti fel az Osztrák államot abban, hogy alkalmazzuk a Humblet contra Belga állam, ügyben kifejlesztett jogelvet, miszerint ha egy jogszabály vagy közigazgatási határozat a közösségi jog megsértésével született, akkor a tagállam köteles visszamenőleges hatállyal megsemmisíteni a közösségi jog megsértésével járó jogkövetkezményeket.

A Traghetti del Meditarreneo ügy körülményei

1981-ben a Traghetti del Meditarreneo nevű, tengeri fuvarozással foglalkozó cég felszámolásra került. Állítása szerint, a konkurens cég - a Tirennia Di Navigazione - a Szicília szigete és a kontinens közötti tengeri szállításra kapott állami támogatást nem a kapott célra használta, hanem az összegből a más területeken dömpingárat alkalmazott. A dömping által okozott árverseny végül a TDM csődjét okozta. A TDM szerint a szóban forgó állami támogatás, az Európai Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint, tiltott állami támogatásnak minősül.

A TDM keresetét végül az Olasz Legfelsőbb bíróság a Corte Suprema Di Cassatione elutasította, többek között azzal indokolva döntését, hogy a kérdéses állami támogatás nem volt ellentétes a közösségi joggal.

Ezt követően a TDM jogi képviselője kártérítési pert indított az Olasz állam ellen a Genovai bíróságon, hogy megtérítse a TDM, a Corte Suprema de Cassatione hibás jogértelmezéséből, valamint ugyanezen bíróság előzetes állásfoglalási kérelmi kötelezettségének elmulasztásából eredő károkat. Az olasz jogszabályok, melyek alapján az állam bírósági aktusaiból eredő felelőssége megállapítható, rendkívül megszorítóak, tehát a nemzeti jogszabályok szerint az állam bírósági aktusaiból eredő felelőssége az adott ügyben – kizárólag nemzeti jogszabályokat alapul véve – nem állapítható meg. Az Olasz kormány obszervációja szerint a Corte Suprema di Cassatione ítélete jogerőre emelkedett, tehát az állam felelőssége nem állapítható meg.

A Mediterraneo ügy összehasonlítása a Köbler ügygel

Ebben az ügyben a nemzeti bíróság arról kérdezte az Európai Bíróságot, hogy a Köbler ügyben kifejlesztett jogelv, miszerint a tagállamok kötelesek a bírósági aktusokból eredő felelősségüket megtéríteni, alkalmazhatók e arra az esetre, ha a jogsértés egy legfelsőbb bírói fórum követi el és a jogsértés a közösségi jog értelmezéséből vagy a körülmények és bizonyítékok figyelembevételének módjából következik? Kijelenthetjük továbbá, hogy egyrészt, a Köbler ügygel ellentétben, jelentős kárról beszélhetünk, hiszen a TGM ténylegesen csődbe jutott.

Másrészt az egymást követő Olasz bírósági ítéletek nyilvánvalóan figyelmen kívül hagyták a Európai Bíróság állandó bírósági gyakorlatát a tiltott állami támogatásokra vonatkozóan. Főleg e két új elem figyelembevételében minősítette az Európai Bizottság a jogsértést elég súlyosnak ahhoz, hogy a tagállam legfelsőbb bírói tevékenységéből eredő felelőssége megállapítható legyen.

Az észrevételt tévő kormányok többségének véleménye szerint, ha a legfelsőbb bíróságok jogsértése a szerződés rendelkezéseinek értelmezéséből ered, akkor a jogsértés nem tekinthető oly súlyosnak, hogy a tagállamok bírósági tevékenységéből eredő felelőssége megállapítható legyen. Az Európai Bíróság azonban kifejtette, hogy ezek az észrevételek nem ültethetők át a gyakorlatba a nélkül, hogy a magánszemélyek közösségi jogokból eredő jogosultságai lényegesen ne sérüljenek.

Ezen indokok alapján az Európai Bíróság megállapította, hogy a tagállamok bírósági tevékenységéből eredő felelőssége akkor is megállapítható, ha a jogsértést a legfelsőbb bíróságok, közösségi jogértelmezése, illetve a körművények és bizonyítékok számbavétele okozta.

A felelősség rendszer néhány hiányossága

Megállapíthatjuk, hogy a Traghetti ügghöz hasonló esetben, egy vállalat, amely egy közösségi jogot sértő állami támogatás megítélésének következtében szenved el létét veszélyeztető károkat, nem várhat a legfelsőbb bírósági fórum döntéséig. Nagyon valószínű, hogy ilyen esetben az adott cég csődbe megy, és felszámolásra kerül, mielőtt a jogvita a legfelsőbb bírói fóruma elé kerülne.

Azon kívül a tagállamok bírósági aktusaikból eredő felelőssége a közösségi jogban csak a legfelsőbb bírói fórumok tevékenységeivel kapcsolatban állapítható meg. A gyakorlatban fennáll a veszélye, hogy ez okból az Európai bíróság által kifejlesztett jogelvek, melyek a magánszemélyek a közösségi jogból eredeztethető jogosultságait védik az ideiglenes intézkedések által, jelentősen háttérben szorulnak.

Véleményem szerint a jövőre vonatkozóan fontos fejlemény lenne, ha a tagállamok igazságszolgáltatási tevékenységéből eredő felelősséget az Európai Bíróság kiterjesztené az elsőfokú bíróságok tevékenységi körére is.

Az Európai Bíróság Köbler és Mediterraneo ügyben kifejlesztett jogelvi jelentőségének csökkenése az Unibet és a Kapferer ügyekben.

A jogerőre emelkedett ítélet megváltoztathatatlanságának megerősítése a Kapferer ügyben.

Ami ebben az ügyben érdekes – nem kívánom ezúton elemezni a jogi és a ténykérdéseket – az, hogy ezekben az ügyekben a bírói gyakorlat bizonyos kérdésekben jelentősen módosult a Köbler ügghöz képest. Igaz, hogy az Európai bíróság a Köbler ügyet megelőzően elfogadta a Kühne Heinz ügyben a jogbiztonság jogelvének érdekében, hogy a közösségi jog nem követeli meg, hogy egy közigazgatási hatóság visszamenőlegesen megváltoztassa a közösségi jogot sértő döntését az ésszerű fellebbezési határidők lejártát követően.

A Köbler ügyben viszont az Európai Bíróság nem fogadta el az észrevételt benyújtó kormányok többségének álláspontját a jogbiztonságra vonatkozóan. Számomra úgy tűnik, a Köbler ügy 39. és 40. pontja alapján, hogy az Európai Bíróság csökkentette a jogerőre emelkedett ítéletekhez fűződő jogkövetkezményeket.

Az Európai Bíróság úgy ítélte a Kapferer ügyben, hogy a közösségi jog nem követeli meg, hogy a nemzeti bíróságok figyelmen kívül hagyják a belső eljárásjogi szabályokat, amelyek nem tennék lehetővé, hogy újra tárgyalásra tüsszék, illetve megsemmisítsék a jogerőre emelkedett bírósági ítéleteket.

Akkor sem, hogyha ez a „felülvizsgálat” lehetővé tenné egy olyan helyzet helyesbítését, amelyben közösségi jog megsértése történt. Nyilvánvaló, hogy a gyakorlatban ez a jogelv jelentősen csökkentheti a közösségi jog alkalmazásának esélyeit. Annak ellenére, hogy a jogbiztonsághoz fűződő érdekek teljességgel legitimek, ez a bírói gyakorlat több szempontból is kritizálható.

Be fogom mutatni ennek a megoldásnak néhány visszás következményét:

A Bidár-ügyben az Európai Bíróság úgy ítélte, hogy nem fogadja el a kormányok többségének azon kérését, hogy a Bidár-ügy joghatását visszamenőleges hatállyal ne kelljen alkalmazni, felhozva azt az állandó bírósági gyakorlatot, hogy az Európai Bíróság csak értelmezi a szerződés rendelkezéseit, amelyeket a tagállamoknak azok hatálybalépésétől kezdve alkalmazniuk kellett volna.

A Bidár-ügyben az Európai Bíróság úgy ítélte meg egy az Egyesült Királyságban tanuló francia állampolgárságú diák javára, miszerint jár neki az ösztöndíj, hogy az akkor hatályos irányelv és egy 1983-as Európai bírósági ítélet szerint – Silvie Lair –, a migráns diákok a közösségi jogra hivatkozva nem követelhetik, hogy a fogadó

állam számukra megélhetést biztosító ösztöndíjat fizessen.

Tételezzük fel, hogy a Bidár-ügy ítélethirdetését megelőzően egy gazdaságilag inaktív – tanulmányait egy másik tagállam területén folytató diák – figyelembe véve a Grezelczyk et d’Hoop ügyekben létrejött szignifikáns fejlődést a közösségi jogban, követelte a tanulmányai helyéül szolgáló tagállamtól a megélhetését biztosító ösztöndíj kifizetését, mely kérés a tagállam legfelsőbb bírósági fóruma előtt is elutasításra talált. A Kapferer-ügy ismeretében, nincs lehetőség rá, hogy a szóban forgó diák kérhesse a pere újrafelvételét.

A Köbler- és a Mediterraneó-ügy kapcsán viszont szintén kijelenthetjük, hogy a tagállam bírósági aktusából eredő felelőssége sem állapítható meg, hiszen a Bidár-ügyet megelőzően ez ügyben nem volt az Európai Bíróságnak egy megfelelően világos állandó bírói gyakorlata e területen.

Tehát az a diák, aki pert indított ebben a kérdésben, hátrányos helyzetbe kerül ahhoz a diákhoz képest, aki semmiféle jogi kezdeményezéssel nem élt. Ez a helyzet nyilvánvalóan ellentétben áll az Európai Bíróság szokásjogával, miszerint azokban a ritka esetekben, amelyekben az Európai Bíróság korlátozta az ítéleteinek időben visszamenőleges alkalmazását, kivételt tesz azokkal szemben, akik az ítélethirdetésig keresetet nyújtottak be.

Jó példa erre a Gravier-ügy (Az Európai Bíróság megállapította, hogy a belga állam által az egyetemi tanulmányokért a más tagállamok állampolgárságával rendelkező diákoktól megkövetelt – a belga diákokénál magasabb – tandíj ellentétes a közösségi joggal. Az Európai Bíróság ugyanakkor elfogadta a belga kormány azon kérését, miszerint az Európai Bíróság korlátozza ezen ítélete időbeli határát, ugyanis évtizedekre visszamenőleg a migráns diákok által befizetett tandíjkülönbözet visszafizetése súlyos terhet jelentene a költségvetés számára, azzal a megszorítással, hogy az ügyben az ítélethirdetésig keresetet benyújtó személyeknek vissza kell fizetni a tandíjkülönbözetet.

Elképzelhető, hogy ezek az diszfunkcionalitások nem fordulnak majd elő a gyakorlatban. Várható továbbá, hogy a jövőben ezek az ellentmondások feloldódnak, remélhetőleg anélkül, hogy lényegesen tovább bonyolítanák a már amúgy is bonyolult és nehezen követhető közösségi jogot.

Az Unibet -ügyben a főtanácsadó konklúziójának jogkövetkezményei

Az Unibet Ltd. egy brit-máltai cég, mely az interneten fogadásokat szervez.

Az Európai Bíróság úgy ítélte a Gambelli-ügyben, hogy a közösségi jog megtiltja bizonyos fogadási játékok lefolytatásának közigazgatási engedélyhez kötését. Erre az ítéletre támaszkodva az Unibet Ltd. elkezdte reklámozni szolgáltatásait a Svéd internet oldalakon.

Az e területekkel foglalkozó svéd közigazgatási szerv eljárást indított a reklámozásban közreműködő svéd cégek ellen, amiért megsértették a belső szabályzást. Ezt követően az Unibet Ltd. nem talált a Svéd királyság területén olyan szolgáltatót, mely együttműködött volna a reklámozásban. Ezért a svéd bíróságok előtt az Unibet Ltd. keresetet kívánt benyújtani abból a célból, hogy a bíróság megállapítsa, hogy a kérdéses nemzeti jogszabályok ellentétesek a közösségi joggal. Ezek a keresetek szisztematikusan elutasításra kerültek abból az indokból, hogy nem állt fel közvetlen jogviszony az Unibet Ltd. és a svéd hatóságok között.

Az Unibet Ltd. szerint az előzetes állásfoglalás rendszerében léteznie kellene a svéd eljárásjogban egy olyan eljárásjogi lehetőségnek, mely lehetővé tenné az Unibet (vagy más hasonló helyzetben lévő cég) számára, hogy felhozva a közösségi jog primátusának elvét és közvetlenül deklarálja a kérdéses nemzeti jogszabály a közösségi joggal való nonkomformitását.

A svéd kormány a tagállamok eljárásjogi autonómiájára hivatkozott, valamint kifejtette, hogy a cég egy kártérítési per keretein belül elérheti a kérdéses nemzeti jogszabály közösségi joggal való nonkonformitásának deklarálását.

Az Európai Bíróság a Simmenthal-ügyben kifejtette, hogy a nemzeti bíróságoknak nem kell alkalmazniuk azokat a nemzeti rendelkezéseket, amelyek ellentétesek a közösségi joggal. A főtanácsadó nem volt teljesen meggyőződve arról, hogy egy esetleges kártérítési per elegendő lehetőséget nyújt az Unibet Ltd. számára, hogy elérje a kérdéses nemzeti jogszabály közösségi joggal való nonkomformitásának deklarálását.

Ennek ellenére a konklúzió szerint a közösségi jog nem követeli meg az ilyen mesterséges eljárásjogi beavatkozásokat a nemzeti eljárásjogi rendszerbe. Annak ellenére, hogy a főtanácsadó bizonyos kételyeinek adott hangot, végül annak a véleményének adott hangot, hogy a nemzeti eljárásjogi autonómia jogelvét fontosabbnak tartja, kifejtve, hogy a svéd eljárásjogi rendelkezések nem teszik teljesen lehetetlenné a közösségi jog alkalmazását.

E konklúzió joghatásáról elsősorban elmondhatjuk, hogy bizonyos esetekben egy nemzeti rendelkezés közösségi joggal való nonkomformitása csak akkor állapítható meg, ha egy magánszemély vagy cég ezen rendelkezéseket megsérti. Másodsorban, e jogelv alkalmazása nehezebbé teheti esetlegesen az államok bírósági tevékenységéből eredő felelősségének megállapítását, abból az egyszerű okból kifolyólag, hogy egy esetleges kártérítési perben sokkal inkább elhúzódhat egy adott nemzeti rendelkezés közösségi joggal való nonkomformitásának megállapítása.